

บทที่ 5

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ 4 ประการคือ 1) ศึกษาความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล 2) ศึกษาการรับรู้ผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 3) ศึกษาความรู้สึกต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 4) ศึกษาปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และ 5) ปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2546 ชั้นปีที่ 2 - 4 ซึ่งมีประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาอย่างน้อย 2 ภาคการศึกษา จำนวน 162 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบสอบถามประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ความหมาย การรับรู้ผลลัพธ์ ความรู้สึกต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ปัจจัยส่งเสริมและปัญหาอุปสรรคในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก 2) แนวคำถามการสัมภาษณ์เจาะลึกประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และ 3) เครื่องบันทึกและเทปบันทึกเสียง คำสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลโดยให้นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และกลุ่มสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคลจำนวน 15 คน ระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน 2546

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยใช้สถิติความถี่ และร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความตรงของข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูลยืนยันความถูกต้อง ผลการวิจัยพบว่า

1. ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามการรับรู้ของนักศึกษามีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) การเรียนรู้การคิด 2) การค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และ 3) การเรียนรู้จากกลุ่ม โดยมีการเรียนรู้การคิดในลักษณะย่อย 3 ประการคือ การคิดจากปัญหาอย่างมีขั้นตอน การคิดเชิงเหตุและผลโดยใช้ประสบการณ์และความรู้จากหลากหลายแหล่ง และการคิดหาแนวทางแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงความรู้สู่การแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจง

2. ผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักตามการรับรู้ของนักศึกษามีทั้งการรับรู้ผลลัพธ์ในลักษณะที่เป็นผลดีและผลเสีย ดังนี้

2.1 การรับรู้ผลดีมี 4 ประการ ได้แก่

2.1.1 พัฒนาการคิด การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยพัฒนาความคิดใน 3 ลักษณะคือ 1) การคิดตั้งคำถามเพื่อต่อเติมความรู้ 2) การคิดรวบยอด และ 3) การคิดวิเคราะห์หาเหตุผล

2.1.2 เสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาโดยพัฒนาความสามารถที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหา คือ 1) ช่วยให้จดจำและนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้ดี และ 2) นำหลักการแก้ปัญหามาใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.3 พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3 ประการคือ 1) การตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การค้นคว้าหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง และ 3) การบริหารจัดการเวลา

2.1.4 พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยพัฒนาความสามารถในการเป็นทีม 4 ประการ ได้แก่ 1) การแสดงความคิดเห็น 2) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือกันมากขึ้น และ 4) มีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่

2.2 การรับรู้ผลเสียของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก มี 2 ประการคือ

1) สร้างความวิตกกังวล และ 2) ได้รับความรู้น้อย

3. ความรู้สึกต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก นักศึกษามีความรู้สึกต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ 7 ประการ ได้แก่ 1) รู้สึกกลัว 2) รู้สึกสับสน 3) รู้สึกต่อต้าน 4) รู้สึกไม่สบายใจ 5) รู้สึกเบื่อ 6) รู้สึกสนุก และ 7) รู้สึกยอมรับ

4. ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักมี 4 ประการคือ

4.1 การส่งเสริมการเรียนรู้ของอาจารย์ประจำกลุ่ม ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการคือ 1) ความเป็นกันเองของอาจารย์และนักศึกษา 2) คำแนะนำและกำลังใจจากอาจารย์ประจำกลุ่ม และ 3) เทคนิคการส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่ม

4.2 การสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน โดยสมาชิกกลุ่มแสดงพฤติกรรมใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) อธิบายในเรื่องที่เพื่อนไม่เข้าใจ 2) ให้กำลังใจและความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มในเรื่องที่ทำไม่ได้ และ 3) ความเป็นกันเองกับเพื่อนในกลุ่ม

4.3 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้แก่ 1) มีความสนใจและตั้งใจเรียน 2) มีความรับผิดชอบในการเรียน 3) กล้าคิดกล้าแสดงออก 4) ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 5) แบ่งเวลาให้เหมาะสม และ 6) มีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน

5. ปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ได้แก่

5.1 ปัญหาด้านอาจารย์ประจำกลุ่ม ที่มีเทคนิควิธีการสอนแตกต่างกัน การไม่สอนตามกำหนดเวลาในตารางเรียน และการเปลี่ยนอาจารย์ประจำกลุ่มบ่อยครั้ง

5.2 ปัญหาการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียน ได้แก่ ความขัดแย้งในกลุ่ม ความไม่ร่วมมือในการค้นหาข้อมูล ขนาดของกลุ่มใหญ่เกินไป

5.3 นักศึกษามีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

5.4 ปัญหาด้านโจทย์ปัญหาและกิจกรรมการเรียนรู้

5.5 ทรัพยากรการเรียนรู้ไม่เพียงพอและทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านพัฒนาการเรียนการสอน

1.1 ควรจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักอย่างต่อเนื่องในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เพราะผลการวิจัยเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันโดยนักศึกษาซึ่งมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักว่า การเรียนรู้โดยวิธีนี้ก่อให้เกิดผลดีในการพัฒนาการคิด การแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นสมรรถนะที่จำเป็นของพยาบาลในการดูแลสุขภาพของผู้รับบริการที่มีปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน และนำมาใช้ขยายผลในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรอื่นๆ ต่อไป

1.2 ควรมีการประเมินการรับรู้ความหมายและผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักทั้งในระยะก่อนเริ่มเรียนและระหว่างการเรียนรู้เพื่อจัดกิจกรรมตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนและกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างเรียนในการส่งเสริมให้นักศึกษาระหนักถึงผลดีของการเรียนรู้ และทำกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาอย่างสูงสุดที่ควรจะเป็นจากการได้รับประสบการณ์การเรียนรู้วิธีนี้ เพราะอาจมีนักศึกษาบางคนรับรู้แต่ผลเสียของการเรียนมากกว่าผลดี และจากการวิจัยพบว่าการมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิธีนี้เป็นอุปสรรคในการเรียน นักศึกษาที่ไม่ชอบการเรียนวิธีนี้ไม่กระตือรือร้นและไม่อยากทำกิจกรรมการต่างๆ ในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ ส่งผลให้นักศึกษามีการพัฒนาการเรียนรู้ได้ไม่เต็มศักยภาพ

1.3 นักศึกษารับรู้ว่าผลเสียของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักคือเป็นวิธีที่สร้างความวิตกกังวลให้กับนักศึกษาและทำให้ได้รับความรู้ที่น้อย รวมทั้งนักศึกษามีความรู้สึกต่อการเรียนรู้โดยวิธีนี้ในทิศทางลบหลายประการได้แก่ ความกลัว ความสับสน ความไม่สบายใจ และความรู้สึกเบื่อ ดังนั้นจึงควรจัดกิจกรรมปฐมนิเทศให้นักศึกษามีความเข้าใจที่ถูกต้องในผลดีและผลเสียของการเรียนรู้วิธีนี้ รวมทั้งให้แนวทางในการปรับตัวเพื่อไม่ให้เกิดความวิตกกังวล ความกลัว ความไม่สบายใจและความรู้สึกอื่นๆ ที่ตามมา และแนะนำวิธีการสร้างความรู้ให้กับตนเองอย่างเหมาะสมและเพียงพอกับความรู้ที่จำเป็นตามที่หลักสูตรกำหนด

1.4 ควรมีการประเมินความรู้สึกของนักศึกษาต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักในระยะก่อนการเรียนและสิ้นสุดการเรียนของแต่ละวิชาอย่างต่อเนื่องเพื่ออาจารย์ผู้สอนจะได้จัดกิจกรรม ส่งเสริมการปรับตัวให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกยอมรับการเรียนรู้วิธีนี้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักศึกษารับรู้ว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการคิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือด้านการทำงานเป็นทีม และอาจารย์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ดังนั้นเมื่ออาจารย์ได้รับรู้ความรู้สึกของนักศึกษาจะเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาเทคนิควิธีการสอนของตนเองและการจัดกิจกรรมเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกยอมรับ และมีความรู้สึกสนุกกับการเรียน

1.5 ในการออกแบบการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ควรพิจารณาจัดหาหรือจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างปัจจัยเอื้อต่อการเรียนรู้ดังนี้

1.5.1 เตรียมความพร้อมของอาจารย์ประจำกลุ่ม เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ที่ดี ในด้านการสร้างบรรยากาศการเป็นกันเองกับนักศึกษา การให้คำแนะนำและกำลังใจในคาบเรียนรู้ และเทคนิคกระตุ้นการเรียนรู้ในกลุ่ม

1.5.2 เตรียมนักศึกษาให้มีความรู้และสมรรถนะพื้นฐานในการเรียนรู้แบบกลุ่ม เพื่อให้กระบวนการกลุ่มประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในเรื่องการสนับสนุนให้กำลังใจและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้ความเป็นกันเองกับเพื่อนสมาชิก และการอธิบายแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เพื่อนมีความเข้าใจที่ชัดเจน

1.5.3 ประเมินคุณลักษณะและพฤติกรรมของนักศึกษา ทั้งที่เป็นพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ได้แก่ ความสนใจและตั้งใจเรียน ความรับผิดชอบในการเรียน ความสามารถในการแสดงออก การใฝ่หาความรู้ และการบริหารจัดการเวลาเพื่อวางแผนสอดคล้องกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักประสบผลสำเร็จ

1.6 ประเมินปัญหาและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการเรียน ได้แก่ ความแตกต่างในเทคนิควิธีการสอนของอาจารย์ การสอนไม่ตรงตามกำหนดเวลาในตารางเรียน และการเปลี่ยนอาจารย์ประจำกลุ่ม ความขัดแย้งในกลุ่มเพื่อน ความไม่ร่วมมือกันของสมาชิกกลุ่ม และขนาดของกลุ่ม เพื่อนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนและแก้ปัญหาท่อนและระหว่างการเรียนรู้

1.7 จัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเพียงพอกับจำนวนผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาในแต่ละโจทย์ปัญหา

2. ด้านการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความหมายและการรับรู้ผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อให้ได้หลักฐานเชิงประจักษ์นำไปใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเข้าใจในแนวคิดของการเรียนรู้วิธีนี้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความตระหนักในผลลัพธ์ที่ดีส่งผลให้นักศึกษามีพัฒนาศักยภาพสูงสุดตามกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก

2.2 ควรศึกษาเชิงคุณภาพให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการปรับตัวต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักรวมทั้งปัจจัยสนับสนุนการปรับตัวเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนส่งเสริมการปรับตัวของนักศึกษาต่อการเรียนรู้และเกิดผลดีต่อผู้เรียนได้เร็วขึ้น โดยเฉพาะในผู้ที่มีปัญหาในการเรียนรู้วิธีนี้

2.3 เจตคติที่ไม่ดีเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก จึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้เรียนที่ชอบและไม่ชอบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เพื่อนำมาใช้จัดกิจกรรมพัฒนาเจตคติต่อการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักต่อไป